

Tove Ditlevsenová Tváře

Host

Od
autorky
Kodaňské
trilogie

V textu byly použity citace z těchto překladů:

Str. 86: Ernst Hemingway: *Smrt odpoledne*. Praha: Odeon
2015. V překladu Luby a Rudolfa Pellarových.

Str. 141: „Pod jívovými sady“. In: William Butler Yeats:
Slova snad pro hudbu. Praha: SNKLHU 1961.
V překladu Jiřího Valji.

Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu
čl. 4 směrnice 2019/790/EU je bez souhlasu nositele
práv zakázána.

Danish Arts
Foundation

Překlad této knihy podpořila nadace

Danish Arts Foundation

The translation of this book is funded by
the Danish Arts Foundation

Ansigerterne © Tove Ditlevsen & Hasselbalch,
Copenhagen 1968

Published by agreement with Gyldendal Group Agency

Cover picture: reproduction of a photograph from

Martin Wágner's project *Negativy z popelnice*

Translation © Lada Halounová, 2024

Czech edition © Host – vydavatelství, s. r. o., 2024

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2405-1 (PDF)

ISBN 978-80-275-2406-8 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2407-5 (MobiPocket)

Večer se už cítila trochu lépe. Dokázala to opatrně uhladit a pozorovat v naději, že jednou celkový obraz přece jen zahlédne, jako u rozpracovaného mnohobarevného gobelínu, jehož vzor snad jednoho dne vytuší. Hlasy se v ní opět usídlily a s trochou trpělivosti je od sebe dokázala oddělit jako přízi ve zcuchaném klubíčku. O jednotlivých slovech mohla v klidu přemýšlet beze strachu, že by se před koncem noci objevila ještě nějaká další. Noc v této době zvládala oddělovat dny jeden od druhého jen s obtížemi, a když se jí podařilo vydýchat do temnoty otvor jako na tabulku ojínného okna, vstoupilo jí ráno do očí mnohem dříve.

Všichni spali, až na Gerta, který dosud nedorazil domů, ačkoliv už byla skoro půlnoc. Ve spánku jejich tváře působily nepřítomně a poklidně, nezačnou se opět používat dříve než příští ráno. Možná je dokonce ze šetrnosti odložili na složené šaty, protože tváře si potřebují odpočinout a během spánku nejsou nutně zapotřebí. Ve dne se nepřetržitě měnily, jako by pozorovala jejich zrcadlení v rozvířené vodě. Oči, nosy, ústa, tento jednoduchý trojúhelník. Jak může obsahovat tolik nekonečných možných variací? Už dlouho se vyhýbala

procházkám v ulicích, protože množství tváří ji děsilo. Neodvažovala se vystavovat dalším a cítila úzkost ze shledání s těmi známými, jež vůbec neodpovídaly jejím vzpomínkám, kde se uložily vedle už mrtvých lidí, vůči nimž se dalo pojistit jinak. Při setkání s lidmi, které člověk už roky neviděl, byly jejich tváře změněné, cizí, zestárlé, aniž by se tomu kdokoliv snažil zabránit. Nikdo o ně nedbal, vyklouzly z ochranné ruky, jež je měly držet nad mořskou hladinou jako někoho, kdo se topí. Kvůli zaneprázdněnosti jinými věcmi se o svou tvář nestarali, a ta byla v poslední chvíli nahrazena novou, odcizenou někomu mrtvému nebo spícímu, který se pak musel snažit, jak nejlépe uměl. Buď se ukázalo, že je příliš velká nebo příliš malá, nebo nesla stopy života, jenž novému majiteli nepatřil. Přesto, když si na ni zvykl, z ní začaly vystupovat záblesky původního obličeje, jako když popraská stará tapeta a odhalí skvrny přelepeného podkladu, svěžího, zachovalého a plného vzpomínek na dřívější obyvatele domu. Ovšem někteří si z netrpělivosti nebo touhy řídit se módou pořídili tvář novou, dávno předtím, než se ta stará opotřebovala, jako když si někdo stále kupuje moderní oblečení, ačkoliv to, které nosí, je téměř nenošené. Mnoho mladých dívek si takto počínalo, dokázaly si třeba s kamarádkou vyměnit jednotlivé rysy, pokud si večer chtěly vyrazit a zkrášlit se očima, jež byly daleko větší a jasnější než ty jejich, anebo užším nosem. Určitě to napínalo pleť,

ale nebylo to horšího než chodit v botách, které tlačily, protože byly o číslo menší.

Nejzřetelnější to bylo samozřejmě u dorůstajících dětí. Ty se pohledem polapit nedaly; odvracel se od nich prázdný jako zrcadlo, když se do něj hledí příliš dlouho. Děti nesly svou tvář jako něco, do čeho se musí dorůst a co jim padne až za mnoho let. Skoro vždy ji měly umístěnou moc vysoko a musely si stoupat na špičky a usilovně se namáhat, aby viděly na obrázky na spodní straně očních víček.

Některé z nich, hlavně dívky, musely žít dětství svých matek, zatímco to jejich leželo ukryté kdesi v tajné zásuvce. Takové dívky to měly nejtěžší. Hlas z nich tryskal jako hnis z rány a jeho zvuk je děsil, jako když zjistily, že si někdo četl v jejich deníku, ačkoliv byl zamčený mezi harampádím a starými hračkami z doby, kdy nosily tvář určenou pro čtyřleté dítě. Ta tvář na ně pak zírala mezi káčami a zmrzačenými panenkami svým nevinným a překvapeným pohledem. Spánek měly lehký a byl cítit úzkostí. Poté, co si každý večer v pokoji uklidily, musely na noc sesbírat veškeré myšlenky jako ptáky, kteří se musí nalákat do klece. Stávalo se, že některá z myšlenek jim nepatřila, a ony pak nevěděly, co si s ní počít. V rychlosti, protože byly neustále unavené, ji nacpaly za skříň nebo mezi dvě knížky na polici. Ale když se tyto dívky ráno probudily, myšlenky se jim už k obličejí nehodily. Ve spánku se rozpustily jako masopustní škraboška, jejíž

tuhý karton popraská a zvlhne teplým dechem. S obtížemi si jako nevyhnutelný osud oblékly tvář novou a z pohledu na nohy se jim zatočila hlava. Do takové výšky přes noc narostly.

Aniž otočila hlavu, rozhlédla se úkosem po pokoji. Byla v něm toaletka, noční stolek a dvě židle. Působil hole, jako hrob bez náhrobku nebo kříže. Podobal se jejímu v mládí pronajatému pokoji, v němž napsala své první knihy a kde poprvé našla křehké bezpečí spočívající v absenci změn. Ležela na zádech na rozložené pohovce s rukama spojenýma za hlavou. Musela ležet co nejtíšeji a vyvarovat se náhlých pohybů, aby se to, co se skrývalo ve vestavěných skříních, těchto znepokojivých dutinách, nevyvalilo ven spolu s celou potlačenou úzkostí jejího dětství.

Pomalou sáhla po prášcích na spaní. Dva vyklepala a zapila vodou. Dostala je od Gitte, která je dávala všem, kdo to podle ní potřeboval. Gitte vyžadovala více ostražitosti než ostatní. Člověk musel za každou cenu a jakýmkoliv způsobem stihnout zadržet určitá slova, aby mu neprošla přes rty. Je nevýhoda, pomyslela si Lise, že si tykáme. Jeden z prvních večerů s Gertem a s ní popíjeli, a protože jí středoškolská kultura nebyla zcela cizí, měli pocit, že by se k ní neměli chovat jako k obyčejné hospodyně, o jejíž osobnost se rodina nestará.

Gitte byla důsledkem její náhlé slávy před dvěma lety, kdy dostala od akademie ocenění za dětskou knihu,

kteřou sama nepovařovala za lepší ani horší než své ostatní knihy. Kromě prakticky nepovšimnuté sbírky básní nikdy nic jiného než dětské knížky nenapsala. Na stránkách ženských časopisů měly příznivé recenze, pěkně se prodávaly a svět věnující se literatuře pro dospělé je chlácholivě přehlížel. Sláva surově strhla na stranu závěs, jenž ji jindy stále odděloval od reality. Pronesla děkovnou řeč, kterou za ni napsal Gert, a přitom ji zachvátil dávný strach z dětství, že bude odhalena, jelikož ostatní zjistí, že hraje komedii a vydává se za někoho jiného, než kým je. Tahle úzkost ji vlastně nikdy neopustila. Když s ní dělali rozhovor, vyjadřovala Gertovy nebo Asgerovy názory, jako by sama nikdy jedinou svoji myšlenku nevlastnila. Když ji Asger před deseti lety opustil, zanechal v ní zásobárnu slov a idejí jako zapomenuté zavazadlo v nádražní úschovně. Když je vyčerpala, sypala ze sebe dál Gertovy názory, které se měnily podle toho, jakou měl náladu. Vlastní názor vyjadřovala, jen když psala, a jiné nadání neměla.

Gert její slávu považoval za osobní urážku. Tvrdil, že přece nebude spát s kusem literatury, usilovně ji podváděl a pečlivě ji o svých výbojích informoval. Měla pocit, že se jí mysl propadá do pukliny v ledu, protože ho tehdy stále milovala a současně byla posedlá úzkostí, že ho ztratí. Její nejlepší kamarádka Nadja, dětská psychologka, ji poslala k psychiatrovi, který jí vysvětlil, že přitahuje muže s komplikovaným citovým životem, toužící po

sebeprosazení a plné pochybností o vlastních schopnostech. Byla učenlivou pacientkou, a dokonce mezi Gertem a Asgerem shledala jisté podobnosti. Kromě toho Asgera v poměrně pozdním věku postihl záchvat honby za kariérou, která předpokládala stálou, neúnavnou spolupráci rodiny, a manželka, která psala něco tak směšného, jako jsou dětské knížky, pro něj najednou znamenala oslabení, invaliditu, na kterou mohli jeho nepřátelé v nestřežený okamžik zaútočit. Oproti tomu Gertova nevěra, vysvětloval doktor Jørgensen, k rozvodu nikdy nepovede, jelikož se odehrává hlavně na její počest. Jedná se jen o akt vzdoru, jako když dvouleté dítě praští lžící do ovesné kaše. Gerta k ní poutá síla jeho vlastních neurotických obtíží a je jen stěží pravděpodobné, že by svou identitu znovu ztratil v něčem, co se jen podobá zamilování.

Prášky na spaní začaly působit, a protože nebyla zcela soustředěná, jedna tvář se odtrhla od ostatních a zírala na ni s dávnou nepokrytou zlobou. Tvář patřila trpaslíkovi, za kterým se jako dítě otáčela a který současně obracel hlavu po ní a pozoroval ji. Až do konce svých dní v sobě tuto tvář ponese jako pradávnu vinu, kterou nemůže odčinit žádné pokání.

Ve vchodových dveřích zarachotil klíč, zvuk k ní pronikl jako přes několik vrstev vlněných dek. Gert dorazil domů. Slyšela ho, jak prochází jídelnou, a napadlo ji, že se nejspíš vydá do kuchyně pro pivo a pak do pokoje pro

služku za Gitte. Potom se otevřely dveře a Gert se objevil na prahu jejího pokoje.

– Spíš? zeptal se nejistě.

– Ne.

Opřela se o lokty a podívala se mu na boty. Přiblížily se a působily nepřiměřeně velké, jako v absurdním dramatu, kde mezi prkny podlahy prorůstají houby a jedinou smysluplnou činností na světě je jejich odstraňování. Pošel blíž a ona si v panice pomyslela, že tohle je už moc, být vdaná za úplného člověka.

Probudila v sobě těch několik málo slov, která mezi nimi ještě zbývala, soukala se jí ze rtů ztuha a nevhodně, jako když se děti vytrhnou ze spánku.

– Sedni si, vybídla ho. Děje se něco?

Posadil se na židli u opačné strany nočního stolku. Světlo z lampy mu dopadalo na ruce, které se nervózně rozevíraly a opět svíraly. Tvář měl v přítmí a ona si ji vybavila ve vzpomínce: jemná a zmožená, s drobnými pravidelnými rysy.

– Jo, vydechl. Grete spáchala sebevraždu.

Pocítila na tváři jeho pohled a odvrátila hlavu ke stěně. Srdce jí prudce bušilo. Co by měl člověk pociťovat a říct, když si manželova milenka vezme život? Žádný precedens neexistoval. Zvykla si věnovat mu staré, zevšednělé city, stejně jako se slepý orientuje pomocí stále se vzdalujících zrakových vjemů z doby, než oslepl. K těmto pocitům náležela určitá slova a tón hlasu a vybočení z tohoto dobře

známého území bylo stejně nebezpečné jako pohybovat se po zaminovaném poli.

– To je mi líto, prohlásila s přihloupou zdvořilostí, ale neukončil jsi to s ní už? Myslím, že jsi mi to říkal.

Zelené závěsy rázem začaly vypadat, jako by byly ušité z krepového papíru. Muselo to být dílo prášků na spaní. Pocítila, jak otupují její bdělost.

Odsunul lampu, aby dosáhl na cigarety. Nyní mu světlo dopadlo do tváře, ale ona se musela pohledu na ni vyhnout.

– To ano, odpověděl unaveně. Jenže nepřišla do kanceláře, a ani nezavolala, že nedorazí. A oni věděli, že mám klíče od jejího bytu, pravděpodobně od ní samotné. Josefsen mě poprosil, abych se šel podívat, co se děje. A ona tam ležela na posteli s prázdnou sklenicí v ruce. Byl jsem v šoku. Ne že by to mohlo ohrozit mou pozici, ale je to přílišně trapné, chápeš? Civěli na mě, jako bych ji zavraždil.

Když si zapaloval cigaretu, ruce se mu třáslly.

– Od začátku jsem věděl, že byla hloupost vybrat si jednu z úřednic. A ještě v tomhle věku. Když neprovdaný ženy dosáhnou pětatřicítky, je nebezpečný projevit jim byť jen špetku soucitu.

– Mně je čtyřicet, prohodila roztržitě. Okamžitě toho zalitovala. Byla to součást vyčerpávající hry: nikdy neupozorňovat na vlastní osobu. Jeho pohled ji spaloval jako rozžhavený projektor.

– To je něco jiného, řekl podrážděně. Tebe už je těžké brát jako člověka vážně. Je to stejné, jako když v časopise napíší, že tvůj předchozí manžel patří mezi deset nejlépe oblékaných mužů země. To přece přijde směšný i tobě.

– Gerte, oslovila ho s jemností, kterou se zakrývá nedostatek lásky. Není jisté, že to udělala kvůli tobě. Nadja říká, že lidé můžou mít nízký práh sklonu k sebevraždě. Jednou mi vyprávěla o nějaké mladé dívce, která si vzala život jen proto, že jí někdo ukradl kolo.

– To vím, řekl. Nepřeceňuju vlastní význam. Ale svou práci беру vážně. A něco takového ji narušuje.

Poprvé během rozhovoru se mu podívala do tváře. Něco na ní bylo špatně. Všechny rysy jako by se od sebe oddálily, stejně jako nábytek poskládaný dohromady ve společném manželství. Pod očima se mu udělaly dva drobné zakulacené váčky, jako by v nich nosil hořké vzpomínky na neúspěšný život. Tělem jí na vteřinu, jako záblesk majáku nad vzdálenými vlnami moře, prolétlo cosi, co se podobalo soucitu. Pak její pohled dopadl na jeho ucho, které bylo ohromně velké a zarostlé chlupy jako u zvířete. Tohle nemůže být správně. Zavřela oči a klesla zpátky na polštář.

– Za několik dní se na všechno zapomene, řekla. Běž teď k sobě, Gerte, hrozně se potřebuju vyspat.

– Promiň, pronesl uraženě, na chvíli jsem zapomněl, že tvůj čas je drahocenný.

Vstal hlučněji, než bylo potřeba, a vyšel z pokoje, aniž by jí popřál dobrou noc.

Zhasla lampu, jenže tma jí kýženou útěchu nepřinesla. Co myslel tím, že je její čas drahocenný? Myslel to tak, že už jí ho moc nezbyvá?

Někdo v kuchyni pustil vodu a dolehl k ní drsný chlapecký smích. Opět rozsvítila. Smích patřil Mogensovi. Netušil, že ona ví, že spí s Gitte. Gitte spala i s Gertem a tvrdila, že to je pro dobro jejich manželství, o jehož záchranu se chtěla zasloužit. U stěny stály Hanniny střevíce, kterých si předtím nevšimla. Byly červené a špičaté a daroval jí je Gert. Gitte tvrdila, že je vůči klukům nespravedlivé, když Gert Hanne takhle rozmazluje. Dokud na to Gitte Lisu neupozornila, nikdy ji to nenapadlo. Z jakéhosi důvodu ji pohled na boty znepokojoval. Vstala a postavila je za dveře, pak si opět lehla a zhasla světlo.

Denní světlo naplnilo pokoj laskavou nevinností a na okamžik odsunulo noční události až za vzpomínky na náhodný den v dětství, které uchovávala v mysli jako hmyz tisíce let zkamenělý v jantaru.

Odhrnula závěsy a vyhlédla do uzavřeného dvora. Sníh tál a z umaštěné dlažby stoupala pára jako z hadru na nádobí. Na víku popelnice seděla v chladném, bledém únorovém slunci kočka a lízala si tlapy. Lise se zaposlouchala do uklidňujícího šumění hlasů z jídelny, kde Gitte s dětmi právě snídaly. Gitte bránila její klid na práci, jako by byla nějaký Goethe nebo Shakespeare. A to i přes skutečnost, že Lise za poslední dva roky nenapsala ani řádku. Řekla si, že na této osiřelé dívce z dětského domova, která za sebou spálila všechny mosty, aby vnesla řád do životů zcela cizích lidí, je cosi dojemného. Tento způsob uvažování mírnil její úzkost, činil věci jednoduššími, stejně jako když se děti zdánlivě podřizují dospělým.

Oblékla si župan a posadila se k toaletnímu stolku, snažila se přitom nadělat co nejméně hluku. Tvář v zrcadle jí připadala unavená a opotřebovaná jako stará rukavice. Ústa byla sevřená dvěma lehce načrtnutými vráskami, které končily kousek nad zaoblením brady, jako by

neznámého umělce odvolali uprostřed práce. Oči měly stejně otevřený a upřímný výraz, který vidáme u prohaných dětí. Krk obepínaly jako perlový náhrdelník tři jemné rýhy a den za dnem se budou zařezávat hlouběji. Vydrží jí tato tvář po všech vymezený čas, tvář, jež nese stopy tolika věcí, o nichž se svět nesmí dozvědět? Není vůči ní nepřátelská, pokud ji ona sama právě nepozoruje? A až se jednoho krásného dne rozpadne, co se objeví pod ní? Vzpomněla si na příliš velké šaty a boty, které nosila jako dítě, vždy koupené tak, aby do nich dorostla, a u nichž se vždy počítalo, že jí nepadnou dřív, než budou obnošené. Když Hanne viděla její fotku v novinách, říkala: Teda, mami, ty jsi tak fotogenická. Søren prohlásoval: Jsi ta nejhezčí máma ve třídě. Mogens neříkal nic. Gitte tvrdila, že je těžké mít slavnou matku. Citovala Grahama Greena: „Úspěch je mrzačení lidské přirozenosti.“ Gitte používala světovou literaturu a denní tisk stejně jako kuchyňské náčiní, jež jí mělo usnadnit každodenní práci.

Dveře se otevřely a ona prudce otočila hlavu, jako by ji přistihli při tajné neřesti. Byl to Søren s knírkem od mléka kolem pusy a aktovkou na zádech.

– Ahoj, mami, pozdravil ji nejistě. Gitte říkala, že se za tebou můžu podívat, jestli spíš.

– Nespím. Ahoj, Søren. Nedáš mi pusu?

Sehnula se a políbila ho na ústa. Objal ji kolem krku a vůně přerušeno spánku, školního prachu a dětské

provinilosti na ně na okamžik dopadla jako ochranný plášť milosrdně přehozený přes poraženého nepřítele. Držela ho za ramena a plná temného soucitu pozorovala jeho vyčerpanou drobnou tvář.

– Potřebuješ ostříhat, řekla s falešnou veselostí a pohladila ho po světlých, hedvábně jemných vlasech.

– Ne, vyrazil ze sebe prudce a vykroutil se jí z rukou. Gitte říká, že mi sluší dlouhé vlasy. Když jdu k holiči, ostatní se mi pak smějou.

– No jo.

Rychle se narovнала, a vtom mezi ně vstoupila Gitte. Chytila chlapce za zápěstí:

– Jdeme, pronesla rázně. Je za dvě minuty celá.

Procházela pokojem s výrazem někoho, kdo má v životě jasný cíl, a najednou se zarazila jako auto brzdící před nečekaným silničním zátarasem. Vzala do ruky lékovku a zadívala se na Lise s výrazem morální převahy ve svých krátkozrakých očích.

– Gert mě poprosil, abych je nechala u sebe. Je z té záležitosti s Grete v šoku. Něco takového už nechce nikdy znovu zažít.

– Ach, prohodila Lise a sedla si na postel, připadala si průhledná, jako by byla vystřižená z papíru. On ti o tom pověděl?

– Můžeš za to ty.

Gitte si nedbale strčila lékovku do kapsy u džínů a posadila se vedle ní. Byla oslnivě ošklivá a čpěla potem. Lise

se široce usmála. Pak pokoj jako kapalina zaplavila úzkost. Hodiny v jídelně odbily osmou.

– Včera k tobě přišel hledat útěchu. Chtěl všechno zase napravit, Lise. Byl připravený se k tobě vrátit, vzdát se jakékoliv myšlenky, že by tě znovu podvedl. Chtěl se vrátit k tobě do postele. Jenže ty jsi byla prostě unavená, chtěla jsi spát, nic jsi nepochopila.

Hlas jí překypoval trpělivostí. Lokty si opřela o kolena a tvář položila do kolébky z dlaní.

– Gitte, řekla Lise, neměla bych dostat ranní kávu?

– Ježíš, no jo. Tak si můžeme promluvit u ní.

Lise si svlékla župan a vlezla opět pod peřinu. Další spánek se už ale v jejích důvěrných záhybech nenalézal. Nadja, pomyslela si, dneska jí zavolám. Upnula se na něžný, neochvějný obraz, který si o ní Nadja udělala. Nadja ji považovala za obdivuhodně tolerantní, jenže si toleranci pletla s lhostejností. Aby někdo mohl být netolerantní, musí mít zájem. Upřímnost, pomyslela si, to je vše, co Gitte právě požaduje, kousíček mé duše, záchvěv něčeho člověčího. Pak uteče další den, než propukne nenávist.

– Tak něco přece sněz, potřebuješ to. Zrovna jsem dopekla chleba.

Gitte se přemístila na židli, na které večer seděl Gert, a nalila do dvou šálků kávu.

– Jistě chápeš, řekla vlezle, že to pro něj bylo příšerné. Musel zavolat policii a sanitku a vyslýchali ho jako nějakého zločince.

– Ano, to vím. Ale přijde mi, jako by se to stalo někomu, koho už neznám, jestli víš, jak to myslím.

– Ano, jenomže jsi propásla ten pravý okamžik. No a pak šel za mnou, jenže já jsem jen náhrada za tebe jako spousta jiných věcí. Říkal mi, že to celé byla jen pomsta tobě.

– Co jsem mu udělala?

Lise míchala kávu a představovala si Hanne a její uzavřený, tajemný obličej. Když kolem Hanne procházela – už dlouho se vyhýbaly jakémukoliv dotyku –, pociťovala pach teplého mléka a mokrých holínek z vlastního dětství, a plná pocitu temného provinění věděla, že Hanne se chřípí plní zcela jiným pachem, který její mateřské smysly nedokázaly přes přemíru vlastních vzpomínek zachytit. A Hannin obličej se rozechvěl a odvanul do hrozivého nenávratna mezi opuštěnou tvářívčerejška a tou, kterou měla nosit zítra. Když se to tak vezme, pomyslela si, není nic zvláštního na tom, že Gertovi k večeru, když je plně zaměstnán jinými věcmi, narůstají zvířecí uši. Nestává se přece často, že se na vás pes dívá očima blízkého příbuzného? V takových případech se člověk musí chovat taktně, jako že se nic neděje, a sundat v domě všechna zrcadla, dokud chyba není odstraněna. Pokud by lidi v okolí na tyto nedostatky a nedbalost upozornil, odhalil by jejich zranitelnost a probudil v nich hněv, jako když se ve společnosti otevřeně oznámí pánovi ve smokingu, že si zapomněl zapnout kalhoty.

– Nic, prohodila Gitte, nic jsi mu neudělala. Je to jako u Strindberga. Všechny jeho postavy se zcela bezdůvodně nenávidí.

– Protože spolu zůstávají, i když láska už pominula, odpověděla Lise lživě a nasměrovala tak Gitte na známou, bezpečnou kolej.

– Protože člověk nesmí milovat jen jednu osobu a zapomenout na zbytek světa.

– Ano, proto, souhlasila Gitte spokojeně. Láska k bližnímu, vše ostatní je zcela proti společnosti. Proto mi taky Grete není líto. Jednala sobecky.

Roztáhla chřípí, jako by měla ucpaný nos, a Lise pocítila vyčerpání z toho, že protentokrát se nebezpečí podařilo zažehnat.

– Něco z toho, co ses naučila od party na střední, je docela fajn, řekla s pocitem nepřirozené vděčnosti.

Gitte vstala a naskládala šálky na ták.

– Rodina zanikla. Už se nebereme ani nechceme mít děti. Ale pokud lidé udělají to, co ty a Gert, měli by zůstat spolu. Nechceme žádné rozvody. Měla jsi ho včera večer přijmout. Bylo by to od tebe rozumné.

Poslední slova vydechla, když tiskla loktem kliku.

Lise vstala z postele a otevřela dveře do své pracovny. Zhluboka se nadechla a zahleděla se na psací stroj, jenž se zaprášený a nedotčený vyčítavě roztahoval na psacím stole, který se vyznačoval znepokojivým řádem daným tím, že u něj nikdo nikdy nepochoval. Ležela na něm úhledná

hromádka výtisků oceněné knihy. Jmenovala se „Svůdník“. Pojednávala o sexuálním deviantovi. Podezření padlo na ubohého starého mládence, který se bál žen a zval si do svého sklepního obchodu na limonádu a sušenky malé holčičky ze sousedství. Vrahem se ovšem ukázal být policista, který si během vyšetřování počínal nejhorlivěji. Rozuzlení překvapilo i ji samotnou. Když už své postavy jednou stvořila, rozhodovaly o sobě nadále samy. Psaní pro ni vždycky představovalo hru, šťastné zaměstnání, které jí umožňovalo zapomenout na okolní svět. Pomyslela si: Když se znovu pustím do psaní, celá tahle noční můra skončí. Hanne každý den přiběhla ze školy: Mami, napsala jsi novou kapitolu? ptala se napjatě. A se zářícíma očima si ji přečetla. Ach, tolik se mi to líbí. Už se těším na pokračování.

Hanne ji probíhala myslí jako sluneční paprsek temným pokojem. První dítě, zázrak, holčička. Všechny své knihy psala pro Hanne, pohádky, dětské příběhy, drobné romány o dětském i dívčím světě fantazie. Udivilo ji, že může mít i chlapce. Zklamalo ji to, a tak se s tím musela smířit. Gitte jí pověděla, že Mogens i Søren věděli, že si přála dívky. Gitte jim dávala lásku, kterou jim ona odepírala. Měla je pouze ráda, jenže oni věděli, jak tvrdila Gitte, že Hanne miluje víc než je.

Vzala do ruky jednu z knih. Obal zářil barvami a dramatickostí. Gitte knihu četla na střední. Nadchla prý celou LSD partu. Považovali ji za vzpuru proti autoritám,

zbraň v jejich boji s mocnými a konformismem. Gitte si pak přečetla její inzerát hledající hospodyni a chytila se ho jako tonoucí stébla. Chtěla se dostat ze své závislosti, protože viděla, kam vede. Chtěla být zdravá, nezávislá a sloužit umělkyni, protože jen uměním se člověk stává svobodným, povzneseným nad ubíjející druh činností, jež vytvářejí všechno neštěstí světa.

Ve své skromné bavlněné noční košili, s bosýma nohama na parketách, se posadila k psacímu stolu. Od chvíle, co s Hanne byly naposled samy, už uplynula dlouhá doba. Nevěděla, kdo jí v tom bránil. V bytě, kde žilo šest osob, bylo zkrátka těžké pobýt chvíli jen s jednou z nich.

– Bojím se, zašeptala si pro sebe. Proč o sebevraždě vyprávěl právě Gitte? Co se to den za dnem blíží, stejně neodvratně jako čas? Představila si Gertovo velké chlu-paté ucho a věděla, že to nikomu nesmí prozradit. Představila si mrtvou ženu. Kolik prášků na to tak potřebovala? Padesát – sto? Gitte jí je vzala. Ale každý večer jí dva musela dát, jinak by Lise neusnula. Gitte všem poskytovala to, bez čeho se nedokázali obejít. Spala s Gertem, spala s Mogensem, Sørenovi dávala zákusky se šlehačkou, ale věnovala něco vůbec Hanne? K Hanne se chovala s jistou ostražitou odměřeností, jejíž důvod Lise nedokázala uhodnout.

Vzchopila se a vydala se do koupelny. Teplá voda ve vaně ji konejšivě hladila a zaslechla, jak Gert vychází ze svého pokoje a volá na Gitte. Žádal kávu a kolem desáté

se chystal vypravit na ministerstvo. Copak s ní včera večer chtěl opravdu spát? Jenže to bylo stejně nemožné, jako by je dělil oceán. Gitte tvrdila, že všichni muži mají nějakou úchylku. Na střední se během půl roku vyspala s devětačtyřiceti kluky, a žádný z nich nebyl normální. Jeden to nedokázal jinak, než že musel mít na nohou holínky. Jiného uspokojovalo, když ji prudce tloukl do obličeje. Gert potřeboval štípat do bradavek a Lise za něj byla vdaná deset let, aniž by to věděla. Musí se do nich zarýt nehty, tvrdila Gitte, pak se dostane do divoké extáze.

Ve vodovodní trubce vedoucí podél okraje vany to hučelo. Někdo se zřejmě koupal v patře nad nimi. Gitte se nekoupala téměř nikdy. Pod bradou měla černý pruh, protože si houbičkou přejížděla jen po tváři. Špína byla součástí jejího přístupu k životu. Člověk by si měl pamaťovat, říkala, že penicilin se vyrábí z plísně.

V trubce to dál hučelo a najednou to znělo jako škodolibý smích. Opláchla si podpaží od mýdla a dál pozorovala rezavou trubku, která ústila u mřížky pod kachlíky. Další trubka vedla od stropu k podlaze a propojovala byty. Když Gitte položila ucho na topení, slyšela, o čem si povídají pod nimi. Byl to sklepní byt, v němž žila stará nahluclá matka se svými dvěma dětmi středního věku. Ty přímo před ní diskutovaly o tom, kdy umře, protože uzavřela životní pojistku v jejich prospěch. Smích sílil a Lise zírala na trubku jako na skříň ze svého dětství, která skrývala cosi strašného, co se ve chvíli, kdy ji přemůže spánek

a tma, vyvalí ven. Kdosi s někým mluvil, přerušovaly je jen výbuchy smíchu. Znělo to, jako když si Mogens nasoukal na hlavu silonku a mluvil přes ni, aby postrašil mladšího bratra. Lise si sundala koupací čepici a přitiskla ucho k trubce.

– Nejhorší je, když se směje. Má nahoře falešné zuby a nemají správnou barvu.

Lise se ukazováčkem dotkla svých dvou porcelánových korunek a znovu zaslechla Gittin hlas:

– Vidí jen věci, kterých se může dotknout nebo je vzít do ruky.

– Však my už ji dostaneme, chce to jen trochu trpělivosti. Nech lahvičku s prášky stát u sebe na komodě. Jednoho dne si je vezme stejně jako Grete. Už teď na to myslí.

Druhý hlas patřil Gertovi.

Lise vřela zlostí krev. Vylezla z vany a bez osušení si navlékla župan. Gitte v kuchyni právě připravovala v překapávači kávu. Vedle ní stál Gert s rukama v kapsách modrého županu.

– Slyším všechno, co říkáte, prohlásila Lise ostře. Dávejte si pozor. Nejsem úplně bez přátel. Řeknu jim, co se v tomhle domě děje.

Oba na ni zírali s dost pokryteckým údivem.

– Co tím proboha myslíš? zeptal se Gert.

– To moc dobře víš.

Třesoucí se rukou si sevřela župan u krku.

– Asi jsi ve vaně usnula, prohodila Gitte klidně a dál připravovala kávu. To já znám. Když se člověk probudí, je pak úplně zmatený.

Hněv zmizel jako voda, která z ní odkapávala na podlahu a tvořila jí u nohou jezírko. Nahradily ho pochybnosti a zmatek.

– Myslíš? zeptala se Lise. Zdálo se mi, že z vodovodních trubek slyším vaše hlasy.

– Co jsme říkali?

Gert se na ni usmál a posadil se ke kuchyňskému stolu. Hluboko v očích mu plápolal plamínek zloby.

– Nic zvláštního, řekla pomalu Lise, moc si to nepamatuju. Určitě jsem usnula.

Vytáhla z kredence sklenici, došla ke dřezu a natočila si vodu. Dveře do pokoje Gitte byly jako obvykle otevřené. Dávala tím na vědomí, že nemá žádný osobní život a že se k ní může chodit stejně volně jako po zbytku bytu. Lise zírala otevřenými dveřmi dovnitř a měla pocit, jako by jí někdo ovázal srdce mokrým hadrem.

Prášky na spaní stály na komodě.

Rychle se obrátila ke Gertovi a Gitte a napila se vody. Zdálo se jí, že se vyhýbají jejímu pohledu.

– Docela ráda bych dnes pozvala na oběd Nadju, řekla klidně. Už je to tak strašně dlouho, co jsme se viděly naposled.

– Ano, souhlasila Gitte a posadila se naproti Gertovi. Potřebuješ se vidět i s jinými lidmi než jen s námi.

– To je pravda.

Gert otočil stránku v novinách.

– Když se člověk příliš izoluje, může se z něj stát podivín.

Oba se na ni přátelsky a konejšivě usmáli jako rodiče, kteří si myslí, že je načase, aby jejich napůl dospělá dcera vyrazila ven, trochu se pobavit.

Během dopoledne světlo zestárlo. Zářilo nažloutlou, povadlou barvou jako blednoucí amatérské fotografie schované v zásuvce, kterou už nikdo neotevívá. Slunce se schovávalo za splývající šedou masou mraků a nebe vydávalo neurčitý, vyčpělý pach jako lidé, kteří nic nejedí.

Lise zavřela okno. Venku projížděla po široké třídě auta, aniž by se o sebe nějak zajímala. Muž ze skladu se pod oknem obývacího pokoje hádal s řidičem nákladáku, který na chvíli zastavil dopravu. Rozčileně rozhazoval rukama a tvářil se jako někdo, kdo je poprvé v životě konfrontován s větším egoismem než svým vlastním. Možná se tohle všechno událo před tisíci lety, jako když světlo z dávno vyhaslé hvězdy dorazí na Zemi.

Znovu se posadila k nízkému smaltovanému stolku mezi dvěma nízkými pohovkami a pokračovala v pečlivé manikúře. Kvůli nehtům přišla o Asgera. Nedlouho poté, co se stal na ministerstvu zahraničních věcí ministrovou pravou rukou, dostali pozvání na vládní večeři a ona si na radu Nadji pořídila dlouhé šaty, které stály menší jmění, a prošla zkrášlovací procedurou, jež ji změnila natolik, že by ji ani vlastní matka nepoznala. S tváří ztuhlou líčidly vedla vyčerpávající hovor se svým spolustolovníkem,

poslancem, který právě prodělal krvácení do mozku. Napsala jste vlastně po „Princezně Sibyle“ ještě něco dalšího? huhňal. Spletl si ji se ženou jednoho ministerského rady, která skutečně napsala jen tuto knihu. Prošla si několikahodinovým utrpením, aby si vyslechla tuhle poznámku. V jedenáct večere skončila, byla stejně neútěšná a nekonečná jako jakákoliv neděle v dětství. Styděl jsem se, řekl Asger, když dorazili domů, za tvoje nehty. U kávy jsem si jich všiml. Samozřejmě to asi nechápeš, ale člověk nemůže dělat kariéru v diplomacii, pokud má ženu, která se neobtěžuje vyčistit si nehty.

V salonu krásy nedokázali zcela odstranit stopy po jejím intimním vztahu s průklepovými papíry a páskami do psacího stroje. Pokud by to zvládli, možná za něj byla stále ještě vdaná. Život se skládá z řady drobných, nenápadných sledů událostí, a když člověk jedinou z nich přehlédne, je s ním konec.

Zatřepala prsty, aby lak na nehtech zaschl. Otevřenými dvojitými dveřmi viděla, jak Gitte v její pracovně přechází u poliček. Každý den čichala ke knížkám, stejně jako pes čichá ke stromům a kamenům, aby odhalil pachy, které ho přimějí zvednout nohu. S jasným instinktem a vybranou úsporností hltavě nasávala šťávu a vyplivovala slupky. Rilke, Proust, Joyce, Virginia Woolfová. Patřili jí, a když nyní zjistila, o čem jsou, neměla v úmyslu se jich opět vzdát. Pečlivě z nich usrkávala, nechala je klouzat po jazyku jako sebejistý someliér, vytrhávala je z jejich